

Vårt datum: 2025-12-01

Ert datum: 2025-10-06

Vårt dnr: 33-2189/2025

Er ref: KN2025/O1854

Yttrande

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.cks.remisser@regeringskansliet.se

Handläggare:
Mattias Göransson

SOU 2025:104 – Ny kärnkraft i Sverige – ett samlat system för omhändertagande av radioaktivt avfall

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 2025-09-10 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

SGU:s sammanfattande inställning

SGU delar till största delen utredningens förslag, och ser positivt på att frågor som berör hantering av radioaktivt avfall från kommande reaktorer planeras i ett tidigt skede. Nedan sammanfattas SGU synpunkter.

SGU

- tillstyrker förslaget om att införa en nationell avfallsorganisation,
- tillstyrker även utredningens förslag om att inrätta ett statligt avfallsbolag,
- tillstyrker att regeringen ska fastställa en strategi för omhändertagande av kärnavfall,
- anser att SGU med sin geologiska kompetens och sin geologiska insamlingsverksamhet är en viktig myndighet som kan bidra till bättre kunskap om var framtida kärntekniska anläggningar ska förläggas,
- anser det bör finnas ett centralt ansvar för forskningsfrågor för att åstadkomma ett säkert slutförvar av det kärnavfall som uppstår,
- anser att ett samarbete mellan tillståndshavare avseende slutförvaring är eftersträvänsvärt och
- anser att det kan finnas anledning att uppmuntra till samarbete avseende mellanlagring liksom sker idag i Clab, Centralt mellanlager för använt kärnbränsle.

Geologiskt underlag för ett säkert slutförvar

SGU bidrog, på uppdrag av Svensk kärnbränslehantering AB (SKB), med geologisk kompetens och data i det arbetet som ledde fram till beslutet att Forsmark blir den plats där det radioaktiva avfallet från dagens reaktorer ska lagras. Denna insats var viktigt för att identifiera en plats där berggrunden har de geologiska egenskaper som krävs för ett säkert förvar. Arbetet inleddes med att identifiera större regioner där det finns förutsättningar att hitta platser med lämplig berggrund. Därefter bidrog SGU vid de två platsundersökningar som sedan ledde fram till att Forsmark identifierades som en plats med lämplig berggrund. SGU har även bidragit med kunskap och data som rör jordlagrens egenskaper och utbredning, vilket behövs för att kunna göra en fullständig säkerhetsanalys och miljökonsekvensbeskrivning. Myndigheten har även deltagit i ett flertal forskningsprojekt där olika geologiska frågeställningar som är viktiga för att bedöma förvarets säkerhet utretts.

SGU kan även i framtiden, förutsatt finansiering, bidra med kunskap och att ta fram data vid planeringen av nya geologiska förvar. Den framtida processen för att identifiera platser där det finns geologiska förutsättningar att lagra använt kärnbränsle kommer att kräva både tid och resurser. Det kommer behövas både geologiska data och kunskap om geologi samt förmågan att analysera och bearbeta data. Detta blir speciellt tydligt om det kommer ställas andra krav på ett framtida förvar jämfört med de krav som ställts för det nu planerade förvaret. Idag har SGU bättre verktyg och mer kunskap för att kunna prognostisera geologin till gagn för att kunna identifiera lämpliga platser för förvaring av utbränt kärnbränsle.

Forskning utveckling och demonstration – Fud-program

Ett av utredningens förslag (kapitel 8) är att varje aktör ska ta fram ett program för Forskning, utveckling, demonstration (Fud) och sedan bedriva den forskning som behövs för att säkerställa ett säkert förvar av det kärnavfall som uppstår. Förslaget motiveras bland annat av att olika aktörer har olika behov då det gäller innehållet i sådana program. För det nu planerade förvaret av kärnavfall har SKB vart tredje år tagit fram ett Fud-program för forskning som berör säkerhet för lagring av kärnavfall. Det har krävts tillgång till en bred kompetens för att formulera de behov som tas upp i detta program. Den forskning som finansierats har krävt stora resurser och omfattar ett stort antal discipliner och frågeställningar. SKB:s forskning har gjort att kunskapsläget gällande säkerheten för lagring av kärnavfall idag är stort. Det avfall som i framtiden behöver hanteras kommer enligt utredningen att ha andra egenskaper än nuvarande avfall vilket bland annat kan leda till andra kunskapskrav. Framtida Fud-program behöver därför fortsatt inkludera ett brett spektrum av frågeställningar och det kommer krävas en stor kompetens för att hantera dessa frågor.

Framtida reaktorer kommer sannolikt vara av olika typer samt drivas av ett antal olika aktörer som kan vara av olika storlek och i vissa fall kan antas konkurrera med varandra. Eftersom säkerheten kring framtida förvar kommer kräva att kunskapsläget inom en rad områden höjs väsentligt rekommenderar SGU att både framtagandet av Fud-program och ansvar för forskning bör hanteras centralt av den föreslagna nationella avfallsorganisationen. Detta skulle innebära att framtida forskning kan utföras på ett mer effektivt sätt än om varje aktör själv ansvarar för Fud-program och forskning. Gemensam forskning kommer troligen även bidra till större nytta avseende flera områden och även kunna bidra till säkrare och mer effektiv gemensam hantering av framtida kärnavfall. Eftersom behovet kommer vara olika stort för olika aktörer, skulle kostnaden för varje aktör kunna stå i proportion till behovet, liksom föreslås för avfallsorganisationens verksamhet.

Nationell avfallsorganisation och statligt avfallsbolag

SGU tillstyrker utredningens förslag om att införa en nationell avfallsorganisationen.

SGU tillstyrker även utredningens förslag om ett statligt avfallsbolag. SGU bedömer att utredningens förslag utgör lämpliga lösningar som möjliggör ett långsiktigt och ansvarsfull hantering av kärnavfall, som även omfattar kärnavfall från varierade typer av kärnreaktorer.

Regeringen fastställer strategin för omhändertagande av radioaktivt avfall 7.8

Utredning föreslår att regeringen ska fastställa en strategi för omhändertagande av kärnavfall. SGU anser att en långsiktig och enhetlig strategi för omhändertagande av kärnavfall är nödvändigt för att kunna upprätthålla en fungerande kärnkraftsverksamhet. SGU tillstyrker därför utredningens förslag.

Gemensamt genomförande av slutförvaring av använt kärnbränsle 9.2

Utredningen föreslår att berörda tillståndshavare ska, så långt som det är möjligt och rimligt, gemensamt genomföra slutförvaring av använt kärnbränsle.

SGU anser att ett samarbete avseende slutförvaring, är eftersträvaransvärt då ett gemensamt system och till viss del ett gemensamt ansvar uppmuntrar till långsiktiga lösningar av principiellt viktiga frågor som är av stor vikt för det nationella intresset avseende kärnkraftsproduktion. SGU anser att det även kan finnas anledning att uppmuntra till samarbete avseende mellanlagring liksom sker idag i Clab, Centralt mellanlager för använt kärnbränsle.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anette Madsen.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även statsgeolog Gustav Sohlenius, jurist Gustav Svensson och enhetschef Anna Hedenström deltagit. Statsgeolog Mattias Göransson har varit föredragande.

Anette Madsen

Mattias Göransson